

LØVEMAMMAENE
Nina Herigstad
c/o Bettina Lindgren
Prestaskjerstunet 7
4058 TANANGER

Deres ref.:
Vår ref.: 23/17131-2
Saksbehandler: Hanna Buer Haddeland
Dato: 20.06.2023

Ber om avklaring rundt vedtak for familier med nødvendige helse- og omsorgstjenester i form av avlastning i bolig

Viser til henvendelse om avlastningsbolig. Henvendelsen knytter seg til variasjoner i det konkrete tjenestetilbudet til kommunene når det gjelder avlastningsbolig for barn.

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester jf. helse- og omsorgstjenesteloven (hol) § 3-1. Kommunene må tilsvarende tilby de rettighetene befolkningen har etter pasient- og brukerrettighetsloven. Det ligger under det kommunale selvstyre å bestemme hvordan tjenestetilbudet skal organiseres. Det betyr at statlige myndigheter ikke skal gi føringer som begrenser kommunenes selvbestemmelse, ut over de rammene som er fastsatt i hol. Forsvarlighetskravet må alltid ivaretas, og kommunene må tilby sin befolkning en viss minstestandard, i den forstand at kommuneøkonomi ikke kan benyttes som begrunnelse for å tilby mindre enn denne minstestandarden.

Kommunens overordnede ansvar etter hol. § 3-1 konkretiseres i flere bestemmelser i kapittel 3. I § 3-6 presiseres ansvaret kommunen har overfor pårørende: Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av avlastningstiltak jf. nr. 2. Det er dette som er grunnlaget for tilbudet om avlastningsbolig. Ordlyden "blant annet i form av" tilsier at kommunen har betydelig fleksibilitet hva gjelder hvordan dette tjenestetilbudet skal organiseres. Bestemmelsen gir pårørende oversikt over hvilke tjenester som kan inngå i et vedtak etter pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl.) § 2-8, og er uttrykk for det minimum av de tjenester kommunen skal ha tilbud om til pårørende. Verken helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6 eller pasient- og brukerrettighetsloven § 2-8 gir rett til en bestemt tjeneste.

I forarbeidene (Prop.49 L (2016–2017) s. 30, står det blant annet følgende:

Det er, tilsvarende som for helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2, opp til kommunen å bestemme hvordan den vil organisere sine tjenester og til å avgjøre hvilke tjenester de velger å gi den enkelte tilbud om. Hva som er nødvendig og forsvarlig i det enkelte tilfellet må vurderes konkret med utgangspunkt i faglige vurderinger og andre momenter som er relevante når en rettslig standard skal fastlegges.

Helsedirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi
Hanna Buer Haddeland

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20
Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Kommunen skal også, i samsvar med pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1, utforme tilbudet i samarbeid med pasient eller bruker. For pårørende må kommunen, i samsvar med forsvarlighetskravet, gi adgang til å medvirke til utforming av tjenester for hjelp til egen situasjon, slik som det som ellers følger av pasient- og brukerrettighetsloven.

Bestemmelsen pålegger kommunen en plikt til å ha tilbud om enkelte tjenester særskilt rettet mot pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid. Et av disse er avlastningstiltak jf. nr. 2. Det presiseres i forarbeidene til bestemmelsen (Prop.49 L (2016–2017) s. 30 at:

Avlastningstiltak er et tilbud til personer og familier med særlig tyngende omsorgsarbeid. Avlastningstiltak kan gis ut fra ulike behov og organiseres på ulik måte, og tjenesten kan tilbys i eller utenfor hjemmet, i eller utenfor institusjon. Formålet med avlastningstiltak er blant annet å hindre overbelastning, gi omsorgsyter nødvendig fritid og ferie og mulighet til å delta i vanlige samfunnsaktiviteter. I vurderingen bør kommunen ta hensyn til at forutsigbarhet er viktig for å sikre muligheten for den pårørende og pasienten eller brukeren til å planlegge hverdagen, og fleksibilitet er viktig for å sikre tjenestetilbudets treffsikkerhet.

Det er med andre ord stor grad av fleksibilitet knyttet til hvordan kommunene organiserer tjenesten. Videre står det samme sted i forarbeidene at: "ingen har rett til en bestemt tjeneste, som for eksempel avlastningstiltak. Det er kommunen som avgjør hvilke tjenester som skal tilbys så fremt tjenestetilbudet dekker behovet for nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester." Samtidig understrekes det at tilbudet til pårørende skal være forsvarlig, og at avlastningstiltak skal omfatte et forsvarlig tilbud til den som har omsorgsbehovet.

Etter pbrl. § 2-8 kan de som har særlig tyngende omsorgsarbeid, kreve at den kommunale helse- og omsorgstjenesten treffer vedtak om at det skal settes i verk tiltak for å lette omsorgsbyrden og hva tiltakene i tilfelle skal bestå i. Denne rettigheten er lite konkretisert, og gir som nevnt ikke rett til en konkret tjeneste. Det kan ikke utledes en rett til avlastningsbolig i helger eller på bestemte tidspunkter.

Samlet sett har kommunene stor grad av frihet i hvordan de organiserer sine tjenester. Det ligger ikke innenfor statlige myndigheter – her Helsedirektoratet – å gi slike konkrete føringer for avlastningsboliger som forespørres i henvendelsen.

Helsedirektoratet legger til at etter pbrl. § 7-2 kan pasient eller bruker eller dennes representant som mener at blant annet bestemmelsene i pbrl. kapittel 2 er brutt, klage til statsforvalteren. Klagen sendes til den som har truffet enkeltvedtaket eller avgjørelsen. Statsforvalteren kan ta stilling til om det konkrete tjenestetilbudet er forsvarlig.

Videre viser Helsedirektoratet til at pbrl. § 7-4 gir pasienten, brukeren, eller andre som har rett til det, mulighet til å be tilsynsmyndigheten om en vurdering dersom vedkommende mener bestemmelser om plikter fastsatt i eller i medhold av for eksempel helse- og omsorgstjenesteloven og er brutt til ulempe for seg eller den hun eller han opptrer på vegne av. En slik anmodning vurderes av Statsforvalteren i samsvar med reglene i pbrl. § 7-5.

Vennlig hilsen

Gunhild J. Røstadsand e.f.
seniorrådgiver

Hanna Buer Haddeland
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk